

Ludwig Wittgenstein

Tractatus Logico-Philosophicus, 1921

4.016. Abychom porozuměli podstatě věty, vzpomeňme na hieroglyfické písmo, které zobrazuje fakty, které popisuje. Z něj se vyvinulo písmenkové písmo, aniž by se ze zobrazování ztratilo to podstatné.

Filosofická zkoumání, 1953

1. Augustinus v Confessiones 1/8: cum ipsi (maiores homines) appellabant rem aliquam, et cum secundum eam vocem corpus ad aliquid movebant, videbam, et tenebam hoc ab eis vocari rem illam, quod sonabant, cum eam vellent ostendere. Hoc autem eos velle ex motu corporis aperiebatur: tamquam verbis naturalibus omnium gentium, quae fiunt vultu et nutu oculorum, ceterorumque membrorum actu, et sonitu vocis indicante affectionem animi in petendis, habendis, rejiciendis, fugiendisve rebus. Ita verba in variis sententiis locis suis posita, et crebro audita, quarum rerum signa essent, paulatim colligebam, measque iam voluntates, edomito in eis signis ore, per haec enuntiabam.

[Když dospěli pojmenovali nějaký předmět a obrátili se přitom k němu, viděl jsem to a chápal jsem, že zvuky, které vydávali, onen předmět označují, protože na něj chtějí ukázat. Tento jejich úmysl vycházel však najevo z pohybu těla: ten je jakoby přirozenou řečí všech národů, spočívající v mimice a ve hře očí i v pohybu ostatních údů, přičemž zvuk hlasu naznačuje hnutí duše, když ta po něčem touží, nebo něco má, nebo něco odmítá, nebo před něčím prchá. Takto jsem se postupně učil chápat, jaké věci označují slova umístěná na svých místech v různých větách a opakovaně slýchaná, a když si i moje ústa navykla na tyto znaky, vyjadřoval jsem jimi svoji vůli.]

Tato slova nám prezentují, zdá se mi, určitou představu o podstatě lidské řeči. A sice takovouto: Slova řeči pojmenovávají předměty - věty jsou spojení takových pojmenování. - V této představě řeči spatřujeme kořeny myšlenky, že každé slovo má nějaký význam. Tento význam je slovu přiřazen. Je jím onen předmět, který slovo zastupuje.

O rozdílu slovních druhů Augustinus nemluví. Řekl bych, že ten, kdo popisuje učení se řeči takto, myslí především na podstatná jména jako „stůl“, „židle“, „chléb“ a na jména osob, teprve v druhé řadě na jména určitých aktivit a vlastností, a ostatní slovní druhy bere jako něco, co už se nějak najde.

Uvaž nyní takovéto použití řeči: Pošlu někoho nakupovat. Dám mu lístek a na něm jsou znaky: "pět červených jablek". Donese lístek ke kupci; ten otevře zásuvku, na které je znak "jablka"; pak vyhledá v tabulce slovo "červený" a najde u něho určitý vzorek barvy; nyní pak odřikává řadu číslovek - předpokládám, že ji zná nazpaměť - až k slovu "pět" a při každé číslovce vezme ze zásuvky jablko, které má barvu odpovídající onomu vzorku. - Takto a podobně se operuje se slovy. - "Jak ví ale, kde a jak má hledat slovo „červený“ a jak si má počínat se slovem „pět“?" - Inu, předpokládám, že jedná tak, jak jsem to popsal. Vysvětlování má někde svůj konec. - Co je ale významem slova "pět"? - O takovém významu tu vůbec nebyla řeč; jen o tom, jak se slova "pět" používá.